

A Kálvária tér

Életünk 1978. szeptember

A Kálvária utca, amely Szeged gyönyörű rádiuszaink egyike volt, ma Tolbuchin marsall nevét viseli házsorai falán. A Kálvária nevet a tértől kapta, ahonnan kiindult, hogy széles hidat képezzen Móra- és Belváros között. Bódító vadgesztenye sora olyan volt a tavaszi virágzás idején mint egy árnyékot adó lombalagút, amely mesévé szépíti a rideg vakolást. Ezen a járdákon rohantam a villamost lekésve a távoli gimnáziumba, vagy bandukoltam délutánonként nagyokat rugdalva a lehullott vadgesztenyékbé. Nagy büszkeség volt számomra ilyenkor, ha a rendszeres sétáit végző Hamvas püspök úr társaságába szegődhettem, ki diákcsínyjeink után is melegen érdeklődött. Az úttest hajdani bazaltkockáit ma modern útburkolat cserélte fel, a régi hullámzó villamos-pálya is gumiágyban pihen, hogy tompított zajával fel ne ébressze a lelkiismeretet. – Mit tettetek velem! – kiáltaná, ha panaszkodni tudna. Hová lettek fáim, az árnyék az illat? – És ettől a barbárságtól e napsütötte katlanná vált folyosón ökölbe szorul a kéz. E nemes városrendezési tett után működő virágtartókat hurcolt a rémület a járdaszegélyekre, hogy gyorsan kiszáradó virágszirmaival még inkább nyomasztó szarkofág-hangulatot teremtsen.

Lankadtan érünk a Kálvária térre, melynek látványa már csöppet sem meglepő. Ma Úttörő térnek hívják, az Úttörő-ház miatt, melyben a zsebongó gyermekereg misem tud arról, hogy hajdan apáik talán ugyanitt hancúroztak, izgatottan készültek szerepeikre. Igen, mert ez a ház, szakköreivel, színháztermével, nem az új társadalom terméke, – a kisajátított Katolikus ház.

A *Kálvária tér* „grund” lett. Sivár gyepszőnyege, kiirtott fái a multról semmit sem tanúskodnak. Ha ez volt a cél: teljes a siker. A tér valaha úgy összefüggött a vallásos étellel, a plébániával, mint molekulákban az atomok. Jelképe volt Móravárosnak, hisz együtt születtek. Hosszanti irányban terül el kelet és nyugat között. Déli oldalán, a kitérő csattogó váltóinál, csilingel villamosok „zavarták” a nagy városi bérház nyugalma, amelyet a Katolikus háztól keskeny, akkor még névtelen utca választott el. A bérház földszintjén van ma is a plébánia, de a társadalmi életben bénaságra kárhoztatva. öle nyugatra a Korda-sor sarkán a „templomkert”-ben áll Móraváros modernvonalú temploma. A tér északi szegélyére az Ipariskola szép épülete telepedett úgy, hogy azért helyet adjon a sok kertes magánháznak. A tér mintája volt a „szép”-nek. Élő-sövény övezte, amelyet fakorlátos kijárók szakítottak meg, labirintusaival óva a csikótermészetű kölyköket a villamos és út menti forgalom veszedelmeitől. Puha gyepszőnyegét tarka cserjék, bokrok díszítették, luc és ezüstfenyőkkel váltakozva, hogy gyönyörködtessenek a zöld minden árnyalatában. Kanyargós útjainak szürke salakján nyugalom honolt, amelyeken olykor-olykor rendőrtől tartó szemek villogása között száguldó kerékpárjaink kavartak porfelleget.

A nyárfák a főút két oldalán úgy sorakoztak, mint lábhoz tett fegyverrel őrt álló katonák, vigyázva a sorukba épített „stációk”-ra. Krisztus Urunk kínszenvedéseinek bronzba öntött domborművei előtt, az ezüstösen csillogó, remeg levelek árnyékában gyakran láttunk imádkozó embereket. A nyárfasétány, a „Kálvária” nyugati végében, kis dombtetőn pihent a kápolna, a bécsi Karlskirche kicsinyített mása. Díszesen kovácsolt rácsain esténként áttörtek a lenyugvó nap lilásvörösben játszó sugarai, romantikus hátteret adva a témát soha meg nem unó fotográfusoknak. Móraváros fejlődésével a mórói hitélet megújulásával a kápolna kicsinynek bizonyult. Halász Pál plébános, az egykor Pál atya nevéhez fűződik az új templom, a plébánia és a Katolikus Ház alapítása. A kápolnának is jutott szerep. A Nagyhét mindig benépesítette a Kálváriát. A feltámadási körmenet után ennek a szép kis építménynek az erkélyéről hangzottak el a téren ünneplő tömeg számára a szentbeszéd. Inczédi László plébános, Bánhídi László káplán, Majtényi Béla hittanár – kiknek a szavai ma is fülembé

csengenek. Volt, amikor maga a püspök Hamvas Endre beszélt. A tér ideális helye volt a körmenetnek. A hívek tömege a templomból a város felé indult a Kálvária soron – ez volt a neve a teret délen szegélyező főútvonalnak, ami a Kálvária utcában folytatódott – majd a tér keleti végén a Kálváriára kanyarodott, hogy a kápolna felé haladva visszajusson a mellette épült templomba.

A nyitott kapun gyakran kiszűrődött az orgona hangja, hogy keveredjen a templomkert orgonáinak illatával, szabadba hozva Szűz Máriát, a magyarok Nagyasszonyát dicsőítő májusi litániák hangulatát.

A Halottak Napja szürke ege alatt, hófehér krizantém-koszorúkkal körbeaggatott pótkocsis villamosok gördültek a tér mellett a Belvárosi Temet felé, hol anyiunk szerettei pihennek. A kitérőben hosszú kocsisorok várakoztak. Sokan leszálltak jövet, vagy menet, hogy elmondjanak egy fohászt a Kálvárián.

A tér otthont adott a pihenésnek, a játéknak, az elmélyülésnek, az ünnepeknek.

Az első csapást a háború utáni évek ínsége, morális depressziója mérte a Kálvária-térre. Éjszakánként titokban irtották fáit tüzelőanyagként a lélekben is kiült emberek. Az egyre halmozódó gondok miatt a teret is elhanyagolták, tetézve azzal, hogy a mind jobban felszított vallásüldözés kíméletlen harcosai szemében amúgy is szálla volt. Betiltották a körmeneteket és ravaszul előkészítették a Kálvária megsemmisítését. A nagy jelszavak korszakának: „Gyűjtsd a vasat és a fémeket, ezzel is a békét véded!” – tartalmilag és stílusában is tipikusan megfogalmazott halmondatának „lelkésítő” hatására ismeretlen kezek – nos persze sötétben – lelopkodtak néhány szép művű bronztáblát a stációk közül. A MÉH, (Melléktermék és Hulladék gyűjtő Vállalat) „jóindulatú” illetékesei figyelmeztették a plébániát a veszélyre és visszaszolgáltatták a begyűjtött domborműveket, túlbuzgó gyermekcsínynek könyvelve el a az esetet. A tettesek ma is ismeretlenek. Később, a további rongálás megakadályozására azt ajánlották, hogy szereltesse le az Egyház a stációkat, mert nem tudták garantálni épségét. A megfélemlített plébános hajlott a szóra, sajnálta volna feláldozni a műkincseket. Remélve, hogy azok egykor visszakerülhetnek méltó helyükre. Sajnos a történelem a pesszimiztákat igazolta. A táblákat követték a műkö-talapzatok, a Katolikus Házból, ami a hívők pénzén épült, Úttörő Ház lett. A teret Úttörő-tér névre változtatták.

Néhány évvel ezelőtt a haldokló Kálvária magkapta a kegyelemdőfést, amit sajnós a határozatlanságnak, a hívek közönyösségének is köszönhet. Az illetékesek sokáig törték a fejüket, hogy a stációk után hogyan lehetne a kápolnát is eltüntetni. „Nem műemlék jellegű”, kezdték előbb, majd kisütötték rá, hogy életveszélyes. Le kell bontani, hangzott az ítélet s csak a kápolna tiltakozott. Beletörték a szikrázó csákányok, izzadt a pusztító és mint Hunyadi László fejére az orvul mért negyedik csapás, dinamittal vetettek véget „düledező” életének. Móra csak ekkor eszmélt föl, de már későn. És a templomrombolók, hogy a közjó szemében tetszelegjenek, a dombot elhordták, helyét elplanírozták és „sokak igényének kielégítésére” az ÁFOR vállalat üzemanyag töltőállomást épített. A kápolna hajdani létezését csak a teret nyugatról lezáró Kápolna utca neve őrzi talán addig, amíg a rombolók közül valaki, nemes pályafutásának befejeztével nem tart rá igényt.

Szóttalanul ülünk a villamoson, és rövid gyalogutat is némán tesszük meg a színház előtti parkolóiig. Késő délután van. A Móra Ferenc Múzeum magasba szökik a kút sokágú víz sugara. Barátom, sok éve nem látott osztálytársam kezét nyújt: az esti viszontlátásra!

Mi még néhány kilométert utazunk, hogy elérjük az esti szentmisét Hódmezővásárhelyen. Elek atya mindig tud valami vigasztalót, lelkesítőt mondani, mert a lélkünkben most gyász van, requiem a szegedi terekért.

Dr. Mertz Tibor

(A kilencvenes években Európán végigsöprő rendszerváltások Magyarországon is a kommunizmus bukását eredményezték. A korábban csak megálmódott változások következtében az Egyház elnyerte újra méltó helyét a társadalomban. A régi utcanevek táblái visszakerülhettek méltó helyükre. Sajnos a rombolások előtti állapotokat sok helyen, így a Kálvária Kápolnát is, a kommunizmus örökségéért az országra nehezedő gazdasági gondok miatt nem lehet visszaállítani. Ez a feladat a jövőre hárul, de erkölcsi alapja feléledt és hangot ad a városfejlesztési döntésekben. A Dóm tér is visszanyerte eredeti méltóságát. A harc nem volt hiábavaló! Hála legyen érte Istennek!)